

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

טו.

עין משפט נר מצוה

סא א מיי פ"כ מהל
שנת הל' ג'
סו ב מיי פ"ט מהל'
תמוזות הל' ז (ט"ו)
ס"י (שלא):
סז ג מיי פ"כ מהל' שנת
הלכה ג סגנ לאחין סה
טו"ע י"ד ס"י קנא סעף
ד:

רבינו הגנאל

ופרקי כיון דהבנה לא
רבעה דאמרי משפיה דרב
עובד כוכבים חס על
בהמה (שלא) תיעקר
ואינו רוביה: פ"ב וסכ"ב
אין מוכרין להם בהמה
גסה. מאי טעמא נהי
לדריבעה לא חישי עבדי
בה מלאכה בשבת והתורה
אמרה למפני יגוד שורך
וגר ואמרין מכדי לא
אזרח רחמנא הנחא אלא
בבהמתו של ישראל אבל
עובד כוכבים כיון דובנה
קנייה בהמת עובד כוכבים
היא ליעבד בה מאי
דבעי ודחי' גווי' מכירה
אטו שכירות ואטו שאלה
בדמה ישראל היא.
ומקשי' שכירות ושאלה
נמי כל ימי שכירותה
וכל ימי שאלתה כמכורה
היא וקנאה עובד כוכבים
אלא גזירה משום נסיוני
פ"י מכרה לו על מנת
שינאה אותה ואם לא
תישר בעיני יחידהה לו
חישי' דלמא אחי במילי
שבתא סמוך לשקיעת
החמה וא"ל עובד כוכבים
לישראלת לא נסיה ושמה
לקליה ואולה מחמתיה
ונמצא כחמור בשבת
ואסרו. ומקשי' ושכירות
מי קניא והתנן אין במקום
שאמרו להשכיר לא לבית
דירה אמרו מפני שמכנים
עבודת כוכבים לותבה ואי
ס"ד שכירות קנייה עובד
כוכבים כי קא מעייל
בביתיה קא מעייל. ותוב
נתן כהן ששכר פרה
מישראל אצ"פ שחיבי'
קנייה אמאי לא יאכילנה
כרשיני תרומה ואי ס"ד
אין מוכרין קנייה ואמרין
השתא דאמרת שכירות
לא קנייה גזירה אטו שכירות
אטו נסיוני: רב אחאי
שרא לזבוי חמרא אבב
ספסירא. אמר מאי איכא
למחש או משום נסיוני
הא לא ידעה ליה לקליה
דאולא מחמתיה אי משום
שאלה ושכירי' ספסירא
כיון דלפי (ל) שעתיה
הוא מוכרין לא מושיל
ולא מוגר ועוד משום
דלא נגלו מומי דבהמה:
יירושל' עבר ומכר
קונסין אותו כשם שקונסין
להלכה כך קונסין למנהג.
חד בר זבן גמלא. אתא
עובדא קמי ריש לקיש
וקנייה (ג) בדי פלא בבין
דיחור גמלא. אמר ר' בון
לפרסור קנא והוון צווחין
לבריה ברא דמסטרס
לארמאי: רב הונא זבן
פרה לעובד כוכבים א"ל
רב חסדא מאי [סעמא]
עבד מר הכי אמר ליה
אימור לשחיטה קנאה

ושמעה לקליה ואולא מחמתיה. וא"ת ל"ל טעמא דמחמר תיפוק
ליה משום שזימת בהמתו לחוד ואור"י דמשום שזימת
בהמתו לחוד לא הוי אסרינן מכירה דליה זיה איסור כי אס לפי
שעה משום נסיוני ודוקא שאלה או שכירות אסרינן משום שזימת
בהמתו משום דעושה כל השנת אכל
משום נסיוני דאין צו איסור אלא לפי
שעה לא אסרי' אי לאו טעמא דמחמר
דחמיר טפי: ישראל' ששכר פרה
מכהן יאכילנה כרשיני תרומה. נראה
לר"י דמיייר באין מוזותיה על ישראל
אלא על כהן מדלח קמני אע"פ
שמוזותיה עליו דקמני כסיפא ועוד
דאס היו על ישראל אדדייק מסיפא
דשכירות לא קניא לידוק מרישא וניחא
נמי שיכול להאכלנה כרשיני תרומה:
כיון שמוזותיה על כהן ואין כהן חשש:
והשתא דאמרת שכירות לא
קניא. הכל מסקינן דשכירות לא קניא
וקשה דפרק הוה (ב"מ דף טו: ושם
ד"ה והא) מסיק דשכירות יש לה
אונאה מדכתיב ובי תמכרו ממכר
לעמיתך ולא כתיב וכי תמכרו ממכר
לעולם אלמא ממכר קרינן ליה וי"ל
דמאי דממכר קרינא ליה לפי שעה
היינו דוקא לגבי אונאה דכתיב ממכר
דשכירות הוא דלא קניא:

שרא ליה לזבוי חמרא אבב ספסירא.
תימה אמאי לא אסרינן
משום דשכירות צנית העובד כוכבים
יקצרו שהעבדים עמנן מכרהו לו
ואחי למישרי צבעלים מידי דהוה
אשכורה לרצנן כדפרישי' צמתי' וי"ל
דספסירא קנא אית ליה והר"ר שמעי'
פירש דהוה גזרה לגזרה גזרה ספסירא
אטו צעל הציית וצעה"ג גופיה אינו אסור
אלא גזרה משום שאלה שכירות ונסיוני:
אימור' אשיחיה זבנה. פ"ה ומתני'
דקמני אין מוכרין מיייר או צבטה
טמאה ואפי' בסתמא או אפי' צטהורה
וצמפרש ליה עובד כוכבים דלקיומיה
קא צעי ליה ורצ"ס פירש בשם רש"י
דהכל דוקא פרה שאין רגילין לעשות
זה מלאכה אכל שורים שרצנן למלאכה
אין מוכרין ועגלים וקיימין נהי דהשתא
לאו צני מלאכה ניהו מ"מ דכשידלו
יהיו צני מלאכה וקשיא לר"ת על פירוש
זה דאדרבה כלל התלמוד משמע דפרות
יותר הן צנות חרישה כדאמרי' בסמוך

דפרה החורשת בשביעית וצ"ק דלפסחים (דף טז: טמי פרות
היו חרושות צהר השמחה וכן (ב"מ דף טז: ב) השוכר פרה לחרוש צהר (א'
השאל פרה כי השורים היו נוגחים כדאמרי' (ב"ק מו: טז: שור שנגח
ואע"פ דאמרי' שורים וצ"ל לרד"א זבני צ"פ המוכר פירות (ב"ב דף טז:)
מ"מ אינם ראוים למלאכה כמו פרות צ"פ נראה לר"ת דבין פרות צ"ן
שורים אמר דלשחיטה וצניניהו ומתני' דקמני בהמה גסה היינו בהמה
טמאה כפ"ה ועגלים נקט דוקא דלמלאכה קצעי להו דאילו לשחיטה
לא היה טורה לקנותם ולגדלם וקיימין נמי לרבותא נקט דאע"ג
דקמני לא חוו למלאכה אסור למכרם וקשה על פירוש ר"ת דלקמן
(דף טז: טז: כי צעי שור של פטום מהו משמע הא שחר שורים אסרי
ואור"י לעולם שחר שורים מותרים אכל התלמוד מסופק כי אולי
יש להחמיר צבור פטום משום דכי משהי ליה עבד מלאכה על חל
תריץ וא"כ ראי' הוא למלאכה יותר משורים אחרים ור"ת פירש שור
פטום לאו מפוטם עדיין הוא אלא עומד להתפטם ולכן הוא שואל כי
שמה יש לאסור צו יותר משחר שורים דאדמשהי ליה לפטמו מימליך

ועבד ציה מלאכה וא"ת נהי דלשחיטה וצנה מ"מ ניהוש שמא ירביעה קודם שיחטמה כי ההוא עובדא דאין מעמידין (לקמן דף טז: טז: עובד
כוכבים שלקח אווזא מן השוק רבעה חנקה ואכלה וי"ל דמילתא דלא שכח היא ולא גזר ציה רצנן והשתא חזינן דלכ"ע צין לרצב"ס
צין לר"ת אסור למכור לעובדי כוכבים עגלים וסייחין וכל בהמה טמאה וע"כ יש לתמוה צמה היו סומכין למכור עגלים וסייחין
לעובדי כוכבים וגם מסוסים נמי יש לתמוה דבשאלה אותן שאין מיוחדים אלא לרביעה ניהא דלא פסיק ר' יוחנן (לקמן טו: טז: כצן צמירא
המתיר כסוק לפי שעושה צו מלאכה שאין צה איסור דאורייתא ומטעם האוקף אין לחסור דהאוקף צעל לגבי האדם הרוכב עליו אכל
מאותם סוסים שהם מיוחדים למשון בקרון וגם לפעמים שהעובד כוכבים מפרש שקוהו בצביל מלאכת חרישה ומשיכת קרון קשיא וי"ל
דלפי מסקנת התלמוד דשרי למוזנן אידא דספסירא ומפרש טעמא משום דלא ידעה ליה לקליה ניהא דגם בהמות שלנו אינן מכירות צקולנו
ולכא למיחש לנסיוני גם אין רגילות להשילם ולהשפירם מהיו מותרים לשכור לעובדי כוכבים קשיא וי"ל דודאי הא דאסור למכור
בהמה טמאה היינו דוקא צמיהם שהיו הרבה יהודים ציחד ואם היה לו לאדם בהמה שאינו נרץ לה היה מוכרה לחצירו ולא היה מפסידה
אכל עתה מה יעשה שלא ימנע למכור יפסידנה ולכן נהגו הגאונים שצגולה היתר צדצר וכה"ג איכא לקמן דפריך אפי' חיטי ושערי
נמי לא מודנן ומשני אי"ה ה"ג א' אכל כיון דאי"ה שרי ופסק רבינו צרוך דלפי זה אין להמיר אלא כשקונה הסוס לנורך עצמו ונמנך
עליו למכרו דאם לא ימכרו יפסידו אכל לוקח סוסים למכרם כדי להרויח אסור דלא יקחם ולא יפסיד בהם:

ור"א אומר אף במקום שאסרו ליהוד. דקמני בהוא דאין מעמידין
התירו למכור דיחוד בכל מקום אסור משום מכשול דרביעה ולא
צמנהגא תליא מילתא אכל צמכירה ליכא למיחש לרביעה דעובד
כוכבים חס על בהמתו מלרבעה מאחר שקנאה כדי שלא תעקר
שעשית עקורה ברביעי' הלכך צמנהגא
תליא מילתא היכא דאחמור עלייהו
דלא מוזני אחמור והיכא דלא אחמור
שרי ולגבי העמדת צמה צפונדקאות
של עובדי כוכבים שהצממה של ישראל
היא אין העובד כוכבים חס עליה
מלרבעה וקא עבר אלפני עור לא
תמן מכשול' והכי אסור: ואף רב
הדר ציה. וקסבר כר"א: נהי דרביעה
לא חישינן. דעובד כוכבים חס על
בהמתו שלא תעקר: כיון דצנה קנייה.
ואינה של ישראל. ומשום דלפי עור לא
תמן מכשול לא קעבר דצני נח לא
נלטו על השזימה אכל גבי רביעה
ליכא למימר הכי משום דהתם קעבר
אלפני עור לא תמן מכשול (ויקרא טו)
לפי שבני נח נלטו על הרביעה" אכל
על השזימה לא נלטו צני נח ומה
שאסור לישראל לומר לעובד כוכבים
שעה לי כך וכו' משום ממנולא ספ"ן
ודבר דבר (ישעיה נח) דבור אסור"י:
גורה משום שאלה. אי שרינן לזבוי
בהמה גסה ולא חישינן למאי דעבדה
מלאכה צצנת אחי הוא לאשולי
בהמתו לעובד כוכבים ועבד צה
מלאכה צצנת וקא עבר צלאו דכתיב
(דברים ה) לא תעשה כל מלאכה וגו'
וכל בהמתך דהשתא בהמת ישראל
היא ומלווה הוא על שזימתה: שאלה
קניי'. למי שאלת' דכיון דחייב צאונסין
הכי היא שלו: נסיוני. מנסה לה אי
אולא שפיר כשהיא טעונה: ואולא
מחמת קולו שהיא מוכרת
והולכת: מחמר לא שייך למימר אלא
צבהמה הטעונה משאחי ופעמים שנותן
עליה משא' לנסותה אם הולכת יפה
וה"ל מחמר צצנת ואיכא למ"ד צפרק
צמרא צמקסת שנת (דף קנז) דחייב
חטאת והתם פלוגתא: אף צמקוס.
הכי קמני צמתי' אין משכירין להן
צמים צאי' אכל צחור"ל משכירין אף
צמקוס שאמרו להשכיר לא צצנת דירה
אמרו שידור צו העובד כוכבים אלא
צצית העצים לצית האולרות מפני
שמכנים לתוכה עבודת כוכבים: ואי

שכירות קנייא. מאי איכפת ליה לישראל אם עייל לה עובד כוכבים
עבודת כוכבים צדידה קא מעייל: יאכילנה כרשיני תרומה. אע"פ
שמוזותיה עליו אינו גולן אם האכילה תרומת כהן לפי שתרומה ממון
שאין לה תועבה היא ששכיר נותנה לכל כהן שירצה ואם רצה היה
יכול ליתנה לכהן זה שהשכיר לו פרתו ואותו כהן מסתמא ניהא ליה
ומחיל אם האכילה הרבה כרשיני תרומה דמה לו להקפיד והלא אינה
מיוחדת לו לפיכך מתוך (ט) שידע שנותן לבהמתו מאותן כרשיני הרבה
צעין יפה יותר משאילו היה שלו ניהא ליה ואינו גולן אי נמי שפלו לו
מציית אבי אמו כהן: לא יאכילנה כרשיני תרומה. לפי שאינה שלו ואינו
יכול להאכילה תרומה אלא לבהמתו קניית כספו: אידא דספסירא. ע"י
סרסור ישראל והמוכר נמי ישראל: ועוד דלא מגני מומא. כיון דהוא
למכרה לקחה אינו רוצה שידוע צה מוס צזה הלכך לא מושיל ולא מוגיר:
אימור לשחיטה וצנה. ותלינן לקולא ומתניתין צבהמה טמאה אפילו
צסתמא א"ג צטהורה וצמפרש ליה עובד כוכבים דלקיומיה קאי:
ומנא

ועבד ציה מלאכה וא"ת נהי דלשחיטה וצנה מ"מ ניהוש שמא ירביעה קודם שיחטמה כי ההוא עובדא דאין מעמידין (לקמן דף טז: טז: עובד
כוכבים שלקח אווזא מן השוק רבעה חנקה ואכלה וי"ל דמילתא דלא שכח היא ולא גזר ציה רצנן והשתא חזינן דלכ"ע צין לרצב"ס
צין לר"ת אסור למכור לעובדי כוכבים עגלים וסייחין וכל בהמה טמאה וע"כ יש לתמוה צמה היו סומכין למכור עגלים וסייחין
לעובדי כוכבים וגם מסוסים נמי יש לתמוה דבשאלה אותן שאין מיוחדים אלא לרביעה ניהא דלא פסיק ר' יוחנן (לקמן טו: טז: כצן צמירא
המתיר כסוק לפי שעושה צו מלאכה שאין צה איסור דאורייתא ומטעם האוקף אין לחסור דהאוקף צעל לגבי האדם הרוכב עליו אכל
מאותם סוסים שהם מיוחדים למשון בקרון וגם לפעמים שהעובד כוכבים מפרש שקוהו בצביל מלאכת חרישה ומשיכת קרון קשיא וי"ל
דלפי מסקנת התלמוד דשרי למוזנן אידא דספסירא ומפרש טעמא משום דלא ידעה ליה לקליה ניהא דגם בהמות שלנו אינן מכירות צקולנו
ולכא למיחש לנסיוני גם אין רגילות להשילם ולהשפירם מהיו מותרים לשכור לעובדי כוכבים קשיא וי"ל דודאי הא דאסור למכור
בהמה טמאה היינו דוקא צמיהם שהיו הרבה יהודים ציחד ואם היה לו לאדם בהמה שאינו נרץ לה היה מוכרה לחצירו ולא היה מפסידה
אכל עתה מה יעשה שלא ימנע למכור יפסידנה ולכן נהגו הגאונים שצגולה היתר צדצר וכה"ג איכא לקמן דפריך אפי' חיטי ושערי
נמי לא מודנן ומשני אי"ה ה"ג א' אכל כיון דאי"ה שרי ופסק רבינו צרוך דלפי זה אין להמיר אלא כשקונה הסוס לנורך עצמו ונמנך
עליו למכרו דאם לא ימכרו יפסידו אכל לוקח סוסים למכרם כדי להרויח אסור דלא יקחם ולא יפסיד בהם:

תורה אור השלם

1. וְלֹא תִבְרֵא חֻעֲבָה אֶל
בִּיתְךָ וְהִיִּית חֵרֶם בְּמִדְוָה
שֶׁקָּץ תִּשְׁקָצֶנּוּ וְתֵבַעַב
תִּתְעַבְבוּ כִּי חֵרֶם רֹדֵף:
דברים טו ז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ושמעה וכו'
החמיר ספי. עין משפט
הביע"ש סי' כד:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אומר וכו'
למשה צהר בפרק השואל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה אמור
לשחיטה וכו' ומשני אי
אפשר ה"ג אכל מנת אכל
ממק:

מוסף רש"י

שלא תעקר. נעשית
עקרה, הלכך לא רבע לה,
אכל אדירן אכל חייש
כשעומדת צפונדקי (קטן
בב). והמחמר אחר
בהמתו. מנהג ממוז
טעונה קרוי מחמר (שבת
קנז). לא לבית דירה
אמרו. לא צצית דירה
המירו אלא להעמיט צו
בהמות ועלם ולא שידור
הוא צה (ספסירא ט).